

Sămănătorul

CUPRINSUL:

- A. GR. OLĂNESCU. — Cugetări.
- D. ANGHEL. — Imn.
- M. SADOVEANU. — Subiect de nuvelă.
- NATALIA IOSIF. — Tot ție (versuri).
- C. SANDU-ALDEA. — Pe drumul Barăganului (fragment).
- ST. O. IOSIF. — Glas de lună (poezie).
- N. DUXĂREANU. — Domnul Davidescu (nuvelă).
- I. SCURTU. — Cite-va calendare culturale pe 1908.
- I. SC. și ST. P. — Cronică.
- A. MIREA. — Cronică veselă: Vulcanii Glodoși.
- RED. — Răspunsuri.
- Ilustrații de d-nu: STOICA.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
B-dul Academiei, 3,
Strada Edgar Quinet, No. 4.
BUCUREȘTI

ABONAMENTUL ANUAL
În țară 10 lei
În străinătate 12 »

CUGETĂRI*)

de ADINA GR. OLĂNESCU

Nu toate pietrele sclipitoare sînt scumpe; nu toate vorbele mari sînt rodnice.

Frumosul nu se discută; se simte; tot astfel și adevărul.

Ideile mari n'aū nevoie de vorbe mari: ideia înalță cuvîntul.

Glasul unui Tolstoi s'a ridicat în contra puterii întunericului în Impărăția nopței polare a autocratismului apăsător. Care glas se va ridica cu destulă tărie în țările de lumină și de libertate în contra puterii obscurantismului creat și întreținut de presă în serviciul unor interese de partid sau de castă, obscurantism care permite împrăștierea orî-cărui neadevăr, a orî-cărei tăgadă de dreptate, a orî-cărei lașe calomni?

Puterea acestui obscurantism este mai periculoasă încă pentru suflete de cit puterea întunericului, căci o singură rază ajunge pentru a prefăce noaptea cea mai adîncă în ziua vie și strălucitoare. Pe cînd în fum și în văpaie, orî-ce faclă se stinge, orî-ce licărire piere asfixiată.

Cine caută pacea, o va pierde, căci trebuie să-ți sacrifici pacea pentru a te opune răului cu destulă energie ca răul să nu te doboare.

Dacă s'ar suprima moartea fără a se suprima suferința, pămîntu ar deveni un iad.

Orî-ce schimbare nu este progres; dar nemișcarea este moarte.

Lupta urnită de democrație contra Bisericeii catolice, a Iezuiților este îngrijitoare pentru viitorul civilizațiunei, căci nu se poate tăgădu

*) Din volumul care va apare în curînd.

că adevărul și dreptatea nu sînt în partea Bisericeî catolice. Infrîngerea acestora va însemna decî pentru mulți falimentul ideeî religioase. Cu toate acestea care cugetător ar îndrăzni să dorească izbînda Bisericeî în dauna adevărului și a dreptăței? Trebuie să se știe că o atare izbîndă ar înjosi mai mult ideea religioasă de cît infrîngerea Bisericeî, căci adevărul și dreptatea singure pot aduce triumful ideeî religioase, limpezită însă de greșelele și de micile socoteli omenești ce o întunecă o clipă încă.

I M N

Împărecheri ciudate de slove... o, cuvinte!
 Ce farmec se deșteaptă cînd vă rostește gura...
 De n'ați fi fost voi oare, atunci cu ce veșminte
 S'ar fi 'mbrăcat pe lume și dragostea și ura?

Ce-ar fi făcut un suflet cu tot ce-adună 'ntr'însul,
 Și oare brațul volnic, și buza ce sărută,
 Și ochii, luminoșii, ce aū cu dinșii plînsul,
 Ar fi putut să spuie ce tace-o gură mută?

Cuvinte, juvaere... voi singurele-amante
 Ce mi-ați păstrat credința, din ce adînci nevoi
 Ați răsărit ca'n urmă, ca niște diamante,
 Diu val în val s'ajungeți curate pîn'la noi?

Supt bolla cărei peșteri ați răsunit voi oare,
 Ca după vremuri strînse, vers după vers cu greu
 În ganga unei strofe pe veci nemuritoare,
 Să răsunați prin gura și harfa lui Orfeu?

Cuvinte, juvaere, ecouri depărtate
 Al' altor suferințe și bucurii — cuvinte,
 Cu voi trăesc trecutul, și clipa care bate,
 Și viața care 'ncepe dincolo de morminte.

D. ANGHEI.

SUBIECT DE NUVELA

Ioachim Lăstun e un om cu fața prelungă, palidă, cu ochii într'un cerc de umbră. Locuște singuratec la marginea pădurii Tudorani, într'o casă cu turnulețe. Are o cancelarie c'o bibliotecă mică și cu multe hărtoage vechi, cu arme din toate timpurile pe scorturile păreților. Odaia de dormit e o cetate, cu uși și cu obloane de fier. Sufrageria e plină de mobile rare și de nenumărate aquaforturi mărunte, care încing de două ori păreții. Încăperea aceasta e prietenoasă, călduță, în involburările viforului de început de iarnă. În salonul nalt, de ziduri reci atîrnă șterse portrete de boeri din protipendadă. Pașii, cînd treci printre covoare, răsună pe lespezi de piatră. Un cămin larg, după moda apusului, parcă tremură în zbateri de văpăi și'n sculpirile tăciunilor uriași. În preajma lui, în jilțuri moi, stăteam odată-după vînat, eū și stăpînul locului. Căldura ascuțită a focului ne bătea în față, în jur însă, în salonul mare, stăpînea răceala zidurilor vechi de piatră. Stăteam îmblăniți lingă dogoarea uriașă a căminului. O lampă, care atîrna de sus, lumina slab portretele vechi dimprejur. Pe o măsuță joasă, între noi, fumea, în cănițe, vin fiert cu mirodenii.

Ioachim Lăstun e un om ciudat, se zice chiar că-i puțin cam țicnit. «Singurătatea aceasta mi-î dragă, zice el mîngîindu-și barba mare și privind-mă cu un zîmbet fin. În serile lungi, staū de vorbă cu mine singur. Am căutat să dezgîndez cîte ceva din trecutul locului acestuia...»

Știam că boerii încremeniți în rame, pe ziduri, nu sînt strămoșii lui Lăstun.

«Eū sînt un venetic aici, urmă el. Am cumpărat de la un oare, care, de la o rămășiță nenorocită a celor de pe păreți, casa asta, așa cum o vezi. Am lăsat pîn' și salonul acesta neatins, deși nici unu dintre cei ce ne privesc nu mi-î drag...»

În tăcere, se auzea afară zbaterea innăbușită a viforniței, care por nise odată cu seara. Simțiam că portretele de pe păreți privesc spre noi.

«Numai de femeia asta care stă în fața căminului, luminată de flacări, mi-î milă...»

Parcă tresări din umbră, în haină albă, pe fund negru, o femeie cu capul puțin aplecat pe-un umăr, cu ochii mari, întunecoși, plini de durere.

«O vezi? urmă tovarășul meu. Uită-te bine la ea... E foarte tinără și a fost foarte nenorocită.»

— De unde știi?... am întrebat eu, — și privirea duioasă a portretului parcă mă chema.

Lăstun apucă cu cleștele un tăciune, se ridică, făcu doi pași, și-l apropiă de o dată de pinza care sta față'n față cu femeia, lingă cămin, în umbră.

Zise încet, cu glas schimbat :

«Il vezi?...»

Priveam spre un bărbat cu obrazul încrețit, cu mustața rară, cu ochii mici apropiați într'un chip curios de rădăcina nasului. Parcă erau puțin oblici și încrucișați, cu luminile fugare. Ș'un zîmbet ironic murea pe buzele sale palide.

«Acesta-î bărbatul femeii, șopti Lăstun. Pe acesta îl urăsc eu. Totdeauna mă privește cu zîmbetul lui, cu ochii înșelători. Staū une-ori în fața lui și-l întreb : Ce vrei? Dar el nu-mi răspunde...»

Lăstun zîmbi și se așeză la locul lui.

«Știi cine a fost boerul acesta?... Eu am cercetat hîrtoagele vechi și am aflat. Nu-î nevoe să știi cum îl chiamă. Pot să-ți spun că ș-a făcut o moșie uriașă... Din marginea aceasta de pădure mergeaî într'o zi în toate părțile, prin locuri goale... Sate nouă mai tîrziu, acum, s'au întemeiat... A asuprit pe clăcași, pe răzeși, zeci de sate, pe unii i-a mutat în margine, ca să aibă cu cine lucra, pe alții i-a alungat, — și locuințele omenești le-a dărîmat, bisericilor le-a dat foc, apoi peste temeliele lor a trecut cu plugul... Îl vezi?...»

Fără să vreaū, întorseî capul spre umbra de lingă cămin.

«Acesta, vrea să zică, a fost vestitul Teodor Siniș? întrebaî eu cu glas scăzut.

— Acesta a fost...» rosti domol Lăstun.

Sorbirăm din vinul fiert. Lăstun atinse cu degetele mîni drepte săltarul măsuței.

«Aici am un teanc de hîrtii, zise el cu zîmbetu-î ușor. Pe vreme rea, cum e asta de afară, ce puteam face alt-ceva? Mă așezam cu tăciunile în fața lui Siniș... El mă privea cu ochi fosforici și surîdea... Tor-d'auna mă înfrunta... — cu toate acestea, vezi, încă nu l-am zvirlit în pod... Trebuie să stea aici, să'l văd... Pe urmă mă întorc și mă uit la cucoana Simina... Și el se uită la dinsa, cum stă tristă, cu capul plecat pe umăr... După aceia, scot hîrțile vechi și le cercetez... Am trăit eu așa cu dinșiū, — și nu pot să știū ce-î adevărat din ce mi-am închipuit că trebuie să fi fost... Dar poate să fi fost așa...»

Trase săltarul : scoase un teanc de hîrtii îngălbenite. Să mută cu

jilțul măi în bătaia focului, și dintr'o dată, desfăcînd o fițuică, și-o apropie de barbă.

«Să nu te miri că m'am îndeletnicit cu lucruri de acestea... Dacă nu făceam așa, poate nebuneam... Hm! Ce-î aici? Aici e o scrisoare a lui Siniș către nevastă-sa : zice că se întoarce de la *Eș* în trei zile și să găsească tot în rînduială... Pe urmă aici, alta, cătră logofăt : zice așa :

«Caută și bagă de seamă. Nici pasăre să nu treacă spre casa mea... De nu vei fi cu credință, îți pregătesc amară pedeapsă...» și altele...

Hirtilele acestea-s de la începutul veacului trecut : de la 1810. Vra să zică, boerul Siniș, care șade în umbră, își teme nevasta. O ținea închisă aici. Nici pasăre să nu treacă spre casa lui ! Și ea sta la foc în aceste jilțuri și lincezea, gîndindu-se la fericiri oprite. Sta cu capul plecat pe-un umăr și cu ochii triști...»

Fără să vreaî întorsei privirile spre portretul cucoanei Simina. În cămin se risipea, clipind din ochi nenumărați, o movilă de jar. .

«Altă scrisorică, zise încet Ioachim Lăstun, întinzînd degetele osoase spre măsuță. Aici zice așa : «Chihae, să duci pe măgarii cei îndărătnici de astă vară la moară, devale... Pe urmă, pocî să-î duci și în deal, la cărbunărie... Să faci întocmai.»

Ridică mirat capul. Tovarășul rîdea.

«Eû am priceput îndată despre ce-î vorba, rosti el. Măgarii sînt, vra să zică, niște oameni cari n'aû sfîrșit muncile veriî. Scrisoarea e dată în sărbătorile Crăciunului. *Măgarii* trebuiau să fie puși pînă la genunchi, cum se obișnuia, în lăptocul morii de devale... Este ș'acu moara de devale, și iarna s'adună pe roată niște sloiuri de toată frumusețea... Iar în deal la cărbunărie, unde este fum, se înțelege de ce trebuiau duși oamenii... Ca să le vie oleacă mințile la cap, orî să nebunească. Nu-î așa? Așa este. Dar portretul nu poate răspunde...»

Începeam să fiu mișcat.

«Ce măi este aici, zise Lăstun. Biserici... sate... Bine, le-a ars... A, iată trei scrisori... Uite, cu cît de frumoase chirilice sînt scrise... Nu știu dacă ai să le poți ceti, căci cerneala e palidă acum... Le-a scris cucoana Simina...» Și privi zîmbitor, cu îngăduință, spre portretul spre care filfiau pale de lumină zvirnite din vîlvătaile căminului.

«Aû fost scrise la 1815, urmă Ioachim. Înnaintea lor trebuie să fi fost multe altele, — dar nu le-avem aici. Niște scrisori destul de frumoase, de dragoste... Cucoana Simina, în visurile ei de iarnă, și 'n întineririle ei de primăvară, căuta ceva, o lumină pentru suflet... Pe Teodor Siniș nici nu se putea să nu-l urască... Și iată că scria *cuiva*...

L-a văzut poate odată, a stat de vorbă cu el, cine-o fi fost, — și a gustat și ea plăceri oprite... I s'a deschis viața ca o floare... Așa rebue să fi fost... Iată una din scrisori. Să ți-o citesc de curiozitate.

«Preascumpul meu prietin, dulci îmbrățișeri îți trămit!

Trecut-a atîta vreme în curgere de atîtea luni, care nu m'am putut învrednici a primi scumpele mele înștiințări pentru sănătatea ta, de te-ai însănătoșat, lucru ce este mai scump pentru mine și cu care se hrănește viața mea. Amară băutura gustă sufletul meu, cumplit venin este pentru mine tăcerea ta. Ah! prietিনe, pentru ce cu atîta dușmănie te arăți către prietina ta adevărată! Mă știți roabă dușmanului și nu ți-i milă. Să-ți scriu toată patima sufletului meu nu sînt în stare și văd că este și în zadar; să tac nu mă lasă otrava dragostei ce am asupra ta! Mi-am prăpădit sănătatea, nu mi-am cruțat simțirile, am trăit și trăesc pentru tine, o nădejde mă hrănește și văd că tare m-a înșela. Ce să fac? Nu sînt în stare să poruncesc patimei mele să contenească...»

Lăstun se opri și așeză foaia deasupra celorlalte.

«Mai sînt două pagini așa, zise el, privind spre portretul cucoanei Simina. Uite, așa stam și citeam de multe ori și mă uitam la portret. Parcă mă vede și parcă aude. De multe ori mă infioram... S'acu parcă ne ascultă... Mai sînt două pagini.. O scrisoare, cum vezi, destul de frumoasă, ca pe vremea aceia... Urmează încă două, cu tîngurii... S'atit...

Maî este aici ș'o poruncă la chihae :

«Chihae, zice, poimîni, Marți-seara, să ieși în marginea luncii din spre Ipătești, cu opt pădurarii...»

Pe urmă, altă dată, iar dă poruncă să iasă pădurarii la pîndă.

Însfirșit, mai sînt și altele... Și eū mă gîndeam și căutam să dezleg momentul acesta din trecut... Mă gîndeam, împesurat de portrete, de umbrele trecutului... Cu pădurarii vra să zică ieșea la pîndă ca să aștepte pe cel ce trebuia să primească scrisorile acestea... Trei scrisori, — cele din urmă, se află aici, pentru-că le-a prins el... Siniș... A venit cu ele un Țigan încovoiat ș'a zis așa: «Măria-ța, iaca, știu că mă răsplătești dacă-ți daū un răvaș...» Așa rebue să fi spus. Eî, pe urmă, Teodor Siniș zice către cucoană: «Dragă, eū plec la Eș, și pînă în cincî șase zile nu vin... În vremea asta, cînd el lipsește, cucoana Simina trimete stafetă la cel ce i-i drag... Dar Șiniș a dat poruncă să iasă pădurarii la pîndă...

Pînă aici am priceput foarte bine, șoptește Lăstun, cu ochii țintă. Dar pe urmă nu mai am documente. Ce să fac? Ce-a mai fost? De-aceia am lăsat portretul uritului lingă mine. Trec pe dinaintea

lui, mă opresc, îl cercetez... Ași putea zice: îl întreb... În adevăr, ce-a urmat?... Iată covoarele pe care ei au călcat, iată sufrageria lor, iată căminul, iată divanuri în alte odăi... Știu că nimic nu s'a schimbat... De mult trăesc eu între toți aceștia și între toate acestea..

Te-ai uitat la Siniș? L-ai văzut: Nu cred s'o fi ucis. Nu. Ar fi ucis-o în cea dintiui clipă. Călărețul pe care îl aștepta el cu pădurarii în poiana din spre Ipătești poate a scăpat... Poate a simțit și Simina că nu-î lucru curat... Se poate. Eu cred că la urmă el i-a zîmbit numai cu zîmbetu-î ironic, și a privit-o pieziș, azi, miine, o săptămînă, un an... I-a scurtat plimbările din grădină numai în odăi, din toate odăile numai la focul acesta al căminului, poate așa a chinuit-o o viață... Și poate așa sta ea într'unul din jilțuri și privea neclintită în necunoscut, cum privește acum din ramă...»

Ioachim Lăstun tăcu. Strinse hîrțile îngălbenite în săltar. Prinse cu cleștele un tăciune și-l trecu repede spre înfățișarea incremenită, răutăcioasă și aspră a lui Siniș. Apoi, cu un zîmbet neliniștitor, rămase privind-mă în lumina schimbătoare și tremurătoare a salonului vechiu.

«Așa trebuie să fi fost...» îngînă el, și rămase privind spre portretul Siminei, cu ochii lui triști și cerniți.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MIHAIL SADOVEANU.

T O T Î I E

Misterios și trist, cum se strecoară,
Parfumul unor flori te'nșală
Și iarăși vine parcă se exală
În calea unui înger care zboară.

Dar nu din zbor de-aripi... ci din încete
Și rare suspine de-agonie,
Parfumul crește... Nimenea nu știe
Cum moare-un buchețel de violete!..

Crescut pe-un sîn... așa părea 'ntr'o seară!..
Apoi, lîrziu, la o oglindă,
Distrat cerca o mîină să-l desprindă,
Jar el cădea uitat, menit să piară!..

Pe-o masă-ascuns prin file răsfoite,
 Te cheamă-acum și'n agonie
 Ți-aduce-aminte blînd, că el tot lie
 Ți dă mireasma ultimei clipite...

NATALIA IOSIF.

PE DRUMUL BĂRĂGANULUI

(FRAGMENT)

Încă o iarnă se lăsă pe Bărăgan. O iarnă tristă, fără zăpadă și moinoasă.

Zmulse de vînt din pămînt, tufe de tăvăluți se duceau învîrtindu-se ca niște umbrile vechi, se opriău o clipă două cumpănindu-se și porniău iar, rostogolindu-se din ce în ce mai repede, din ce în ce mai depărtate. Și altele alergău după ele, zburînd cîte-va clipe prin fața pămîntului, ca niște pasări ciudate care ar cerca să zboare și nu pot.

De multe ori se uitase Iana hangîta la aceste burueni cu care se joacă vînturile Bărăganului, dar nici odată nu-i păruse mai rău ca în ziua aceea că nu-i și ea o buruiană ca ele, spre a o lua odată vîntul și spre a o zvîrli departe de han, în lume.

N'apucaseră să treacă nici șase luni de la înmormîntarea lui Mocanu și Cazacu și începuse a-i bate capul cu cununia. Și de oare-ce ea nu vrea să se mărite atît de repede, el o bruftuia mai în fiecare zi și o amenința că pleacă. Dar nici odată nu i-a zvîrlit în față cuvinte mai grele ca 'n ziua aceea :

— Tu crezi că numai de dragul tău am rămas eu aici ? Slavă Domnului : ca tine, cîte vrea !

Și ea a rămas împietrită în loc, cu ochii plini de lacrămă, cu inima strînsă de durere. Un val de minie fierbinte o zguduî apoi : « așa dar ăsta e Cazacu ? ! Așa mă iubește el pe mine ! ... Dar de ce nu pleacă odată de pe capul meu ? Să se ducă învîrtindu-se ca ciocărlia și să mă lase pe mine cu nevoile mele aici ! »

Astfel își zicea ea în gîndul ei, cînd Cazacu îi aruncă vorbele acelea crude ce-î răniră inima. Dar cînd îl văzu plecînd la Călărași să aducă niște marfă și cînd după cîtva timp începu un viscol groaznic, inima ei se zbătu cu putere, apoi se strînse de frica gîndului să nu i se întîmple ceva lui Cazacu pe drum.

Și nu i-a tihnit nimic în ziua aceea pînă nu s'a întors el.

El a sosit cînd trecuse vre-o două ceasuri din noapte și după ce

băgă caii 'n grajd, intră în prăvălie, tropăind din cizme spre a și le scutura de zăpadă. Era vesel și mirosea cât de colo a băutura. Dădu să sărute pe Iana, dar aceasta se zmuci din brațele lui:

— Ai adus marfă?

— Aș! Ce marfă? Unde-am putut să ajung până în Călărași?! M'am întors de la jumătatea drumului și până mai adinea-orî am rătăcit.

El se uită țintă în ochii ei, ca spre a vedea de crede sau nu. Ea îl crezu dintru'ntîi și vru să se apropie, dar se opri la un pas de el, trăznită de mirosul greu de băutura:

— Ai rătăcit bine tu pe unde-ai rătăcit!

El răspunse, tot cu ochii țintă la ea:

— Să chiorăsc de-ai băut mai mult de o litră de țuică la Ardeleanca.

Ardeleanca era o circiumăreasă dintr'un cătun apropiat, o femeie vestită prin prejur prin frumusețea și curajul ei. Spunînd că a dat pe la ea, el credea că mai bagă un fier roșu prin inima Ianei. Ea se făcu însă că n'aude. Iar el își scoase surtucu 'mblănit, căscă de cîteva orî cu zgomot și se trînti în pat.

Ea 'i așeză mai bine pernele supt cap, îi trase cizmele din picioare și 'l înveli cu grijă. Apoi eși spre a închide prăvălia. Incuriă ușa pe dinăuntru și se întoarse să pornească în spre odaie. Făcu vre-o doi-trei pași și simți cum privirea ei era atrasă într'o parte a prăvăliei. Vru să meargă înnainte, dar nu mai putu. Trebuia să se uite într'acolo. Se uită, dar nu prea văzu bine, căci prăvălia era luminată numai de lumina slabă ce venia pe geam de la lampa mică din odaie. Se apropiè decî și pipăi să vază ce e acel ceva negru ce se deslușia pe o masă. Dar în acelaș timp i se păru că aude un vaet slab și 'și simți mîna udă.

Rămase acolo incremenită, cu fălcile încheștate. Mina ei atinsese ceva jilav și cald. Ea aduse mîna în bătaia slabă a luminii și se uită la ea. Se uita și nu înțelegea.

Numai după cîteva clipe înțelese că mîna ei părea pătată cu sînge și frica-i fu atît de grozavă, încît era s'o înăbușe. Deschise gura mare ca spre a primi mai mult aer și fugi ametită în odaie.

În noaptea acea a visat pe Cristea Mocanu. Părea că o muștră pentru dragostea ei cu Cazacu.

Și toată iarna n'a mai avut hangîța o noapte de somn liniștit. I-se părea că'n șuerul crivățului se amestecă uneori vaete prelungi care o făceau să se zbată în așternut ca un pește pe uscat și să nu dea ochii 'n gene decît prin revărsatul zorilor.

Zilele babelor aũ fost urite, dar la vre-o trei zile dupã Mucenicã Bãrãganul întinerise.

Primãvara suflase vieatã nouã celui mai mic firișor de iarbã și'n-muiase pãmîntu'n mirezme.

Odatã cu venirea primãverei, Cazacu nu se mai astîmpãra de pe drumuri. Una-douã : pleca. Azi la Cãlãrași. sã cumpere marfã, mîine-poi mîine în vre-un sat cu o afacere oare-care ; peste alte douã-trei zile cine mai știe unde.

Bãgase de seamã Iana hangița desele lui plecãri de la han și ghimpele bãnuelii începu a i-se înfige din zi în zi mai cu putere în suflet...

...Dar într'o noapte ea sãri speriatã din pat, cãci auzise saũ i-se pãruse cã a auzit tropot de cal și se duse în prãvălie unde dormia Cazacu. Acesta nu era însã nicãiri.

— O fi pe afarã ! — se gîndi ea și se dãdu lîngã fereastrã spre a-l aștepta.

Și cum sta așa la fereastrã, zãri în curte un om cãlare și auzi iar tropotul de cal ce o sculase din somn. Inghețã de fricã. Numai inima-î pocnia cu putere în coșul pieptului. Calul nu vrea sã porneascã din loc și cãlãrețului era foarte necãjit și îi dãdea pîteni, îi sumuța, îl mîngãia pe coamã și-l bãtea cu codiriștea biciului în cap. Iana se cãzni sã vadã calul și-n clipa aceea, ca la o comandã, luna se arãtã într'o spãrturã de nor și luminã de-odatã și cal și cãlãreț. Era Mitrea Cazacu.

Acesta vãzînd cã ese luna din nor, mormãi ceva, mai dãdu odatã pîteni calului, eși din curte și se perdu în noapte.

Iar Iana rãmase multã vreme la fereastrã chinuitã de aceeași întrebare grea : unde s'o fi dus ?

Și prin mintea ei trecu un gînd amar : s'a apucat de hoșit !

Cazacu se sculã tîrziu a doua-zi și pînã la prînz nu vorbi nimic. Visase un vis urit a cãruï amintire puternicã îi tãia ori-ce chef. Se făcea cã Iana ședea lîngã o tufã de sulfinã și îl chema la ea. El se duse și vru sã dea o ramurã de sulfinã la o parte. Dar lugerul de sulfinã i-se prinse de deget, i-se încolãci pe braț, îi cuprinse tot trupul, îngroșîndu-se aci ca o frînghie de rufe, aci ca un otgon, aci ca un lanț. El se încordã spre a putea scãpa de strînsoarea aceea grozavã, dar nu izbuti.

Și par'cã abia acum bãga de seamã cã ceea ce-l strîngea așa, ceea ce-î apãsa pieptul, ceea ce-î curma rãsufarea era un șarpe uriaș, care se prefãcuse, spre a-l amãgi, într'o crenguțã de sulfinã. Dar se făcea cã acest șarpe avea chip de om, chip de femeie... chiar fața Ianei...

Șarpele'l mușcă drept de inimă și el de frică și de durere s'a deșteptat. Acesta era visul a cărui amintire îl chinuia și acum și pe care el se necăjia în zadar să-l tălmăcească.

Și toată ziua aceea nu schimbă nici zece vorbe cu hangița. Dar cînd sta soarele să scapete, el veni lîngă ea, în fața hanului, se așeză pe laviță și căzu pe gînduri. Bărăganul sărbătorea luna florilor în cîntări minunate. Lumea greerilor făcea o orchestră imensă, în ale cărei sunete se auzia din cînd în cînd nota de contrabas pe care o zvîrlea vre-un bondar în zborul lui pe înserate.

Într'un tîrziu Iana rupse tăcerea :

— Aî auzit tu ceva as'noapte ?

Cazacu tresări :

— Ce s'aud ?

— Mi s'a părut orî am visat că ne calcă hoții. Părea că vrea să ne fure caii.

Și în gîndul ei se întreba : ce are să răspundă el ?

Cazacu începu a rîde și răspunse :

— Temerî de muere fricoasă ! Eū de ce n'am auzit nimic ? N'am dormit toată noaptea în prăvălie ?

Ea se uită bine la el și băgă de seamă că nu se turbură de loc. Rinjia foarte liniștit și ea se înfloră pînă în adîncul sufletului de atîta viclenie și gîndi : « n'ai dormit în prăvălie, ticălosule, dar voi afla eū pe unde-ți pierzi tu nopțile ».

Și la vre-o două săptămîni a aflat : Cazacu petrecea cu Ardeleanca. Știrea asta a săgetat-o prin inimă și nu i-a mai lăsat un ceas de odihnă. Trei nopți de-arîndul l'a pîndit și a patra l'a simțit cînd a plecat. Ea scrișni și începu a-și rupe cămașa de pe ea, apoi izbucni în plîns cu sughituri...

Într'un tîrziu încuè hanul și eși în curte. Se uită pe cer, își făcu cruce și porni. O luase de-adreptul peste cîmp și se opria din cînd în cînd să asculte. Ciîniî se luaseră după ea și hangița îi gonია cu bulgări. Stelele surîdeau pămîntului adormit. Ea ridică pumnul și amenință tăriile cerești. Apoi își făcu cruce și-și scui pă în sîn :

— Doamne, iartă-mă, par'c'aș fi nebună !

După vre-un ceas de umblet zări înnainte cîrciuma Ardelenței și se opri dintr'odată. Ciîniî o simțiră însă și năvăliră spre ea. Unul o încolți de piciorul drept. Ea se plecă, luă un bulgăre și zvîrli în ei. apoi începu a se tîrî de-a bușele pînă ajunse la gardul de nuele din care rupse un băț spre a se apăra. Dar în acelaș timp o fereastră se deschise și o voce de femeie se auzi :

— Cine-î acolo ?

Ea nu răspunse nimic, ci se lipi broască la pământ, pe cînd cîinii nu mai conteneau din lătrat. Cînd se gîdea că la ciți-va pași de ea, acela pe care-l iubea, era în brațele alteia, o apuca o atît de adîncă sîrșeală de la inimă în cît îi venia să se lase acolo sfișiată de cîini. Apoi o mînie, o furie de fiară turbată o zguduia și atunci Iana ar fi dorit să coprindă cu amîndouă mîinile gîtul Ardelencei spre a-l răsuci fără pic de milă. O pușcă bubui pe neașteptate și ea auzi sîrșindu-î alicele pe de-asupra capului. Și nu mult după aceea, Ardeleanca veni la ea.

— Care ești aici, mă?

— Eū, șopti Iana.

— Care eū?

— Iana, hangița de la Trei Movile.

Ardeleanca se dădu mai aproape de ea și i-se uită în ochi.

— Ce cauți?

— Cazacu nu-î aici?

— Care Cazacu?

— *Baiatu'*-ăla al meū.

— Nu-l cunosc! răspunse Ardeleanca.

Ochii hangiței se umplură de lacrimi și era cît p'aci să cază în genuchî înaintea aceleia pe care cu cîteva minute mai înainte ar fi vrut s'o sugrume. Dar în acelaș timp o voce de om strigă dinspre cîrciumă:

— Cine-î acolo, puico?

Era vocea lui Cazacu și Iana se îndreptă de-odată:

— Vezi că minți, afurisito?

Cealaltă își puse mîna dreaptă în șold și răspunse:

— E la mine, fa, e la mine. Mai vrei ceva, cotoroanțo?

Dar n'apucă să sîrșească și ochii ei văzură scăpărări înaintea lor. Hangița o izbise cu sete drept în ochi și acum fugia de mîncă pămîntul. Ardeleanca ochi după ea și trase, dar arma nu luă foc și Iana se șterse în întunerec.

A doua zi hangița era în Călărași. Cînd veni procurorul la tribunal, ea ceru voie să se ducă la el și cum intră în odaia lui, căzu în genunchi. Procurorul crezu la început că are a face cu vreo nebună și vru să sune. Dar ea-l opri:

— Dom'le *pricuror!* Numai d-voastră să auziți cele ce am eū de spus.

— Ce ai, femeie? Scoal' și vorbește!

Ea se ridică încet, galbenă, stînsă la față de neodihnă și mîhnire și cu glasul tremurînd, luptînd să nu plîngă, începu:

— Domnule *pricuror!* Eū sînt Iana, hangița de la Trei Movile. Băr-

batul meu a fost ucis acum un an și jumătate de mine și de Mitrea Cazacu, argatul nostru.

Uite cum s'a întâmplat :

Mă dădusem în dragoste cu acest Mitrea Cazacu și vream să ne scăpăm de răposatu'. Dar ori cum am fi plănuit noi, tot am fi fost prinși. Mare ne-a fost dar bucuria cînd Mitrea a plănuit astfel: eu să pui în cafeaua pe care o bea din cînd în cînd bietu' bărbatu-meu ceva care să-l adoarmă și dacă-l va apuca somnul 'n prăvălie, să-l lăsăm acolo, ca și cum ar fi ațipit.

«Cine știe! — zicea Cazacu — poate da într'o noapte niște hoți peste el și-i fac de petrecanie»!

Acuma știu că el simțise noaptea pe logofăt, dînd tîrcoale hanului

Am făcut așa precum m'a învățat el, și bărbatu-meu adormia adesea ori cu capul pe o masă în prăvălie.

În noaptea cînd a fost ucis, mă furase somnul de cu seară, și mă deșteptai în vaetele răposatului: «nu mă omori, Cazacule»! Cînd ajunsei la fereastră și mă uita în prăvălie, văzui pe Cazacu dînd încă odată în bărbatu' meu. Și atunci nu m'am mai putut ține pe picioare și am căzut ca un buștean pe dușumele.

Cînd m'am deșteptat, Cazacu era lingă mine.

— Ai văzut? — mă întrebă el.

— Ce să văd? — răspunsei eu?

— N'ai văzut nimic?

— Nu!

— Nicî n'ai auzit nimic?

— Nu!

El ridică de-asupra mea cuțitul și zise:

— Ne-am scăpat de *el*. L'am ucis. Dar dacă te-o mușca șarpele de inimă să scapi vre-o vorbă, te fac pastramă.

Și pînă la ziuă m'a învățat cum să răspunz la întrebări, cum să izbucnesc în bocete după bărbatu-meu, cînd oi simți că mă încure în răspunsuri.

Ați osîndit pe logofătul Stoian, dar adevărații ucigași sîntem noi, dom'le *pricuror*. Eu am venit să mă predați singurică. Trimiteți și după nelegiuitul de Cazacu».

Procurorul o ascultă liniștit pînă la sfîrșit, apoi o întrebă:

— Și ce te-a făcut, femeie, să vii să te predați?

— Bărbatu-meu, dom'le. Mi s'arată mai în fiecare noapte și clatină din cap la mine: «tu m-ai ucis, spurcat-o»!

Ea nu spusese tot adevărul, dar procurorul o crezu, o opri și luă afacerea pe mină. Ceru dosarul acelei crime și citi încă odată decla-

rațiunile martorilor și pe ale logofătului. Și alăturînd declarațiunile acestuia de cele ce auzise din gura hangitei, procurorul se izbi cu palma peste frunte și zise: «așa e»!

Adevărul i se înfățișă într'o lumină orbitoare: logofătul venise săucidă pe hangiu, dar tocmai cînd să încuie pe dinăuntru ușa prăvăliei, simte cum o zgudue cineva de-afară și cum o deschide. Ce era de făcut? Nu putea să se lase prins astfel. Cînd îi vine bine o rupe la fugă, uitînd cuțitul pe masă și izbind în fugă pe Cazacu. Acesta intră înăuntru, aprinde lumînarea și vede pe hangiu dormind și cuțitul logofătului pe masă.

Făptuește omorul, se curăță, se spală bine, dă sfaturi hangitei cum să răspundă, apoi se culcă și trage un somn pînă la ziuă cînd deschide hanul, dă cu ochii de cel-ucis. Ea începe să-l bociască, el aleargă să dea de știre le primărie și lucrurile merg strună: logofătul e condamnat.

Astfel se gîndia procurorul și o întrebare amară se ridică acum în mintea lui:

— De ce n'am putut descoperi de la început pe făptuitoari?

Și rămase multă vreme pe gînduri. Apoi se scutură și porunci să fie arestat Cazacu.

Dar acesta cum auzise că l'acăutat Iana pe la Ardeleanca și cum află ce și-au spus cele două femei o și luă înspre han, chinuit de o neliniștitoare presimțire. Ajunse la han și-l găsi încuiat și întunecat. Bătu într'un gîm și strigă încet, apoi din ce în ce mai tare: «Iano! Iano!». Dar nu primi nici un răspuns și bănuiala ce i se ridicase în suflet se întări. Se așeză pe prispă, își coprînsese capu'n palme și rămase acolo multă vreme. Apoi se sculă și sparse gîmul, îndoi fiarele cu toporul, scotoci prin tejghea și prin lăzi, luă toți banii ce-i găsi și plecă. Dintru'ntîi, vrea s'o ia înspre baltă, dar după cîți-va pași se opri și se gîndi: «de ce nu m'aș duce eă la București?»

Jandarmii sosiră prea tîrziu a doua zi la han. Hanul era pustiu și un cîine urla.

Dar după trei săptămîni Cazacu fu prins în București și trimis cu un jandarm la Călărași. Pe drum însă, pe cînd păzitorul lui se depărtase spre a-și aprinde o țigare, Mitrea Cazacu zvicni în sus, eși afără pe ușa deschisă, se zvirli cu capu'n jos pe linie și rămase mort pe loc...

C. SANDU-ALDEA.

Desen de d. D. STOLICA.

ÎN T Î L N I R E

Purtînd pe umăr coasa, ea furca'n brîu purtînd,
 Ca o eternă pildă a multelor nevoi.
 S'aû întîlnit și-acuma se 'ntorc spre sat visînd
 Și-un fir scăpat dîn caer îi leagă pe-amîndoi...

CLAR DE LUNĂ

— DUPĂ LI TAI'PEK —

*Lîngă patul unde stai
Bate luna pe podele,
Nu ştiu luna bate sau
A căzut omăt pe ele.*

*Fruntea mi-o înualţ, privesc
Luciul zărilor deşarte,
Fruntea'mi cade şi gîndesc
Trist la ţara mea, departe...*

ST. O. IOSIF.

DOMNUL DAVIDESCU

(URMARE)

BCU Cluj / Centfal University Library Cluj

Avea la Galaţi o singură soră care deşi îşi luase partea ei la măritiş, mai avea ceva de luat şi din moşioară. Dinsa se înţelesese cu frate-său ca să nu înstrăineze pămîntul, ci să-l lucreze dînsul şi cîştigul să-l împartă. Iarna, tînărul, o petrecea la Galaţi. Cum se desprimăvăra, venea la moşie şi părăsea pentru multă vreme cunoştinţele, dragostele n'cepute, venea aici în bataia vîntului şi arşiţa soarelui, ca să scoată banul din pămîntul plin de suc. — De multe ori cînd n'avea treabă, îl prindea uritul şi atunci se ducea în gara mică de făcea o partidă de table cu domnul şef. — Acuma, din prima zi cînd văzu pe Marioara, un fior neînchipuit de pătimăş îi trecu prin suflet, cu aprinderea unui om, nu care s'a îndrăgostit, dar care ar voi să aibă pe fiinţa care-l stăpîneşte. — Ziua întăia a adormit foarte cu greū, gîndindu-se la Marioara. După plimbarea cu barca, se 'ntoarse de-a dreptul acasă, mîncă ceva pe fugă şi porni în gară să-şi cumpere nişte ţigări. — Noaptea stăpînea pămîntul plin de sbucium cînd se 'ntoarse acasă... În muţenia odăilor, începu să se plimble cu paşi mari, gîndindu-se cum ar putea să fie mai aproape de fată... Din cînd în cînd se apropia de fereastră şi privea în noapte luminile strălucitoare care se vedeau din gară. — Prin geamurile largi venea scînteierea argintie a stelelor... Se desluşea în vale cursul Siretului care

aluneca printre sălcii și malurile lutoase. — Din negreala copacilor, răsăreau câteva lumini roșietece și slabe, iar din depărtare o lumină încă mai slabă de la hanul lui Davidescu. — O clipă avu gîndul să pornească pe jos la han... se răsîndi însă și se culcă chinuit de gînduri.

A doua zi dimineată porni pe moșie, la tîrlă, văzu peste tot cum staū lucrurile, apoi întoarse trăsura și o luă pe șosea la han. — Cele două femei erau în chioșc... Cînd îl văzură, se sculară și-l așteptară să intre. El strigă cu glas tare «bună dimineată»; făcu cîțiva pași pînă 'n ușa crîșmei și strigă din nou :

— Bună dimineată, domnule Davidescu, unde ești ?

— Nu-î acasă, s'a dus la Galați după marfă, vorbi Lisaveta.

Tinărul s'apropie foarte vesel, de dinsele, zîmbind :

— Așa dimineată v'ați sculat, harnicelor ?

— De la șease, răspuse fata.

— Bravo, bravo! și rise iar sgomotos...

Lisaveta îl privea cu coada ochiului — tinărul însă aproape nu se uita la ea ; se apropie de fată și o întrebă :

— Ce lucrezi așa cu zor ?

— O broderie. BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Tare frumoasă, te felicit...

— Ce să mă felicitezi ? parcă cine știe ce lucru... Tinărul, întorcîndu-se spre femeie, vorbi serios :

— Cucoană, am să vă fac o propunere.

— Pofțiți...

— Iaca de ce-î vorba : eū tot n'am unde mîncea,—cu ce-mi gătește baba nu mă 'mpac deloc,—nu mi-ați putea servi dumneavoastră masa aici ? Cîț privește de preț, ne-om împăca noi.

— Cum de nu, cum de nu... numai dacă aveți să fiți mulțumiți... eū servitoare n'am...

— Nici nu-î nevoie de cine știe ce mîncăruri alese. Nu sunt mof-turos. Vă spun însă dela 'nceput că nu-mi plac două feluri : prajul și țelina ; încolo, orice. Pe urmă, cînd doriți, trimiteți la mine să vă dau brînză, lapte, pui, de pe moșie.

Lisaveta asculta mulțumită și răspuse «mersi».

În dimineata caldă de Aprilie, soarele arunca pete de aur înlăun-trul chioșcului... Cerul era albastru, fără nici o pată, iar de departe s'auzia cîntecul păsărelor, care dădea viață pălurei. Dealurile erau îmbrăcate în haină verde, iar prin livezi pomii înflorise și parfumaū aerul...

— Vedeti, vorbi tinărul cu o strălucire de mulțumire în ochi, ina-

înte vreme mîncam în restaurantul gărei; dar fiindcă de cîte ori mă duceam la masă trebuia să mă schimb de haîne, căci mă 'ntîlneam cu fel de fel de oameni, am fost nevoit să mă 'ntorc la baba mea.

— O servitoare, mai tinerică, de ce nu v'ați luat?— adăogă Lisaveta c'un zîmbet plin de înțeles, — atunci ar fi fost mai cu gust mîncarea!

— De vre-o 15 ani?... dar unde s'o găsec?

— Sînt destule... — adăogă Lisaveta.

Tinărul tăcu. El înțelesese foarte bine pe această femeie, care voia să se vîre cu de-a sila în sufletul lui... însă asta era zadarnic... dînsul venise aici pentru Mărioara, pentru fetița aceasta frumoasă, care merita să-și peardă vremea. Înțelesese însă că trebuia să se poarte bine cu gazda, căci de dînsa atîrna reușita planurilor lui.

Cițiva mușterii veniră în crișmă și cucoana Lisaveta trebuia să-î servească. Moșierul s'apropie de fată... ochii ei mari îi aprinse din nou în suflet patima, acea patimă veche, care se năștea întrînsul de cîte ori vedea o femeie frumoasă care să-î placă.

— Ce frumoasă ești! — îi șopti el la ureche.

Fata tresări... Fu surprinsă de vorba aceasta caldă, plină de fior... Se înroși și nu putu spune nimic... El căută să prindă un cuvînt din gura ei...

— M'ai robit de cînd te-am văzut...

— Îmi faci niște complimente cari nu le merit...

Moșierului îi fu de-ajuns răspunsul acesta; în experiența lui știa că reușita la o femeie atîrnă mai în totdeauna de cel diutîi cuvînt.

— Sînt foarte sincer și nu obișnuiesc a face complimente nemeritate...

— Da ce-ați găsit așa frumos la mine?

— La dumneata? Am găsit ce n'am găsit la nici o femeie în viața mea...—Mărioara se uită în ochii lui cu oarecare neîncredere. Totuși, vorbele acestea calde o măguliră... Tinărul urmă:

— De ieri, de cînd am mers cu barca, n'am mai știut ce să fac ca să te 'ntîlnesc...

El spunea vorbele acestea fără sinceritate, însă așa de serios le tilcuia fetelor naive, încît le punea pe gînduri... Era de altfel un clișeu al lui obișnuit ca să se apropie de ele... Cîte fete nu se 'mbătaseră de vorbele acestea și căzuseră în cursă, întocmai ca băutorul care bea vinul dulce și nu știe cînd și-a pierdut mîntea...

Cu familiaritatea lui obișnuită, cu căldura ceea în ochi, cu tremurul în voce, ele căzură în inima fetei și prînseră acolo un locușor mic și care mai tîrziu avea să s'aprindă pentru a-î arde întreg sufletul...

Pe cînd vorbeia, se ivi și domnul Davidescu, pe șosea. Venia încet, cu pachetele de cumpărătură pentru prăvălie. Se opri în mijlocul ogrăzei, salutînd foarte respectuos.

— Ce mai faci, domnule Davidescu?

— Ia cu necazurile... Am fost cu afaceri la Galați... Eă, om gras uite, m'am făcut numaî apă...

Cucoana Lisaveta, auzind glasul bărbatului-său, ieși afară.

— Bine-ai venit, bărbățele...

El clătină din cap: «bine v'am găsit»...

— Iaca, să-ți spun o noutate... domnul Teodoru s'a abonat cu masa la noi...

Fața cîrciumarului străluci de bucurie:

— Vă mulțumesc, vă mulțumesc de cinste... dar nu știu dac'om putea să vă servim în de ajuns...

— Fii sigur, domnule Davidescu, că avem să ne 'mpăcăm... mofturos nu sînt; în privința asta am vorbit eă cu cucoana...

(Va urma).

N. DUNĂREANU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CÎTEVA CALENDARE CULTURALE PE 1908

Am dinaintea mea cîteva Calendare pe 1908 și fiecare mă bucură într'un fel, nelipsind nici unuia caracterul cultural care atîta vreme nu se ținuse în seamă și abia de la «Calendarul Minervei» începu, de prin 1898, începu să preocupe după cuviință pe editori. Pînă atunci, nu mai aveam, aici în Țara-Romînească, nici urmă din vechile și bunele Calendare gospodărești și cărturărești; aveam cel mult imitații nepricepute, ascunzînd rău intențiile pur negustorești ale Romînilor și străinilor care le puneau în vînzare cu darabanele unei reclame asurzitoare și necinstite. Astăzi, dacă reclama n'a scăzut, ea este, totuși, destul de meritată: exagerațiile ei nu mai pot fi socotite ca un mijloc de amăgire a publicului cetitor, ci doar ca un semn al activității comerciale febrile, oneste însă, care se desfășoară acuma și pe tărîmul, multă vreme lăsat în părăginire, al producțiunii tipografice.

Editorii noilor Calendare, urmînd pilda înțeleaptă pe care institutul «Minerva» o repetă de ani de zile, s'a pătruns de adevărul că trebuie să țină seama în prima linie de nevoile culturale, de curiozitatea sănătoasă a minții cititorilor, de gustul literar mai îngrijit și de simțirea națională romînească. De aci informația bogată asupra evenimentelor culturale din timpul anului stins, ilustrațiile numeroase, bine alese, apoi

bucățile literare datorite unor scriitori recunoscuți, precum și duhul național care alcătuește atmosfera întregii opere. În măsură mai mare ori mai mică, aceste însușiri nu mai lipsesc astăzi celor mai răspândite Calendare ale noastre.

Dar, pe lângă aceste însușiri prețioase, Calendarele noastre s'a modernizat și în alt înțeles de bine; fiecare ține să-și aibă rostul său: pentru pătura cultă, ori pentru popor, pentru interese de cultură generală, ori mai mult pentru interese gospodărești, pentru un scop instructiv și distractiv nobil, dar fără un caracter determinat, sau pentru un scop educativ determinat, precum năzuește să fie «Calendarul Ligei».

Impăcînd astfel datina înțeleptelor Calendare din trecutul mai depărtat cu îndatoririle vremii moderne și strivind fără milă hidra cu multe capete seci a Calendarelor de speculă și netrebnice din trecutul mai apropiat, editorii noilor Calendare au intrat pe drumul cel drept al nevoilor noastre culturale adevărate.

Firește, un grad de perfecțiune prea înalt nu s'a ajuns încă; nici nu se poate ajunge așa de curînd. Fiecare din Calendarele bune ale vremii noastre își are cusururile sale, chiar și acestea de care voi vorbi. Dar ele se vor înlătura ușor, an de an, și noile Calendare se vor îmbunătăți în chip statornic și obligator pentru toți editorii cinstiți, astfel ca ori-ce revenire la păcatele Calendarelor de speculă să fie cu neputință, fără de pagube simțitoare pentru editorii înșiși. Se vor înlătura ușor defectele de azi ale Calendarelor noastre, dacă aceia cari le alcătuiesc vor îndeplini o alegere severă, după anumite principii, vor ocoli tot ce este zadarnic, nepotrivit ori inferior, vor păstra unitatea și vor căuta să fie cit se poate de mult material cu înțeles și de folos în cit se poate de puține pagini.

Din Calendarele ce-mi stau înaintea, cel mai variat, cel mai interesant și cel mai folositor, prin urmare, este și de astă dată „*Calendarul Minervei*” (an. X; București, editura «Minervei», 1908, pg. 300; cu peste 150 ilustrațiuni după Grigorescu; prețul 1 leu 25 bani). Numeroase bucăți literare, în proză și versuri, ale unor scriitori ca d-nii Delavrancea, A. Vlahuță, Constanța Hodoș, St. O. Iosif, M. Sadoveanu, D. Anghel, C. Sandu-Aldea, I. Adam, Em. Gîrleanu, O. Goga, Z. Bîrsan, C. Pavelescu, D. Nanu etc., apoi articole artistice ori științifice și mai ales belșugul de ilustrații dau «Calendarului Minervei» o valoare culturală pe care nici un om cu judecată obiectivă și dezinteresată nu o poate tăgădui. Faptul că partea cea mai mare a Calendarului este închinată pictorului Grigorescu și operei sale, este

vrednic numai de laudă, căci avem aici întâiul caz al popularizării așa de pricepute și de complete a unui artist român de mărimea lui Grigorescu; aceeași însemnătate o au și paginile și ilustrațiile închinete neuitatului B. P. Hasdeu, cel'alt uriaș al neamului nostru.

„Calendarul Ligei“ (București, 1908, pg. 192; prețul 80 bani) apare întâiași dată anul acesta și menirea lui de-a fi un mijloc de educație națională trebuie să trezească urările de izbândă pe deplin ale orî-cărui Român. Aceste împrejurări fac să fie prețuit cu o deosebită simpatie și să i-se ierte scăderile firești ale începutului, cu deosebire lipsa de unitate și alegerea nu totdeauna fericită a bucăților literare care ar avea să contribuie la educația națională a cetitorilor. Încolo, materialul cultural este bogat și foarte variat: reproduceri inteligente din «Povățuitorul» lui Gheorghe Lazăr, numeroase articole de d. N. Iorga, multe după «Neamul românesc», bucăți în proză de scriitori ca d-nii A. Vlahuță, Sandu-Aldea, I. Boteni, orî versuri de d-na E. Farago, d-șoara E. Pitiș, d-nii G. Ranetti, G. G. Orleanu, I. U. Soricu, Vulovicî, E. Boureanu, C. S. Hasnaș (de acesta totuși, cam multe: vre-o două-spre-zece), în sfîrșit articole istorice de specialiști ca d. N. Dobrescu, literatură populară și ilustrații multe și fericite alese din trecutul nostru (Voevozi și clădiri domnești, desemnuri de talentatul pictor, d. Stoica).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Din punct de vedere al întinderii materialului pur literar, Calendarul Ligei întrece pe orî-care altul și credem că în anii viitori el va spori și valoarea lui literară, întrunind cit de mulți scriitori recunoscuți supt steagul Societății «pentru unitatea culturală a tuturor Romînilor». Această înaltă menire a Ligei arată editorilor și calea de urmat în viitor: o selecție conștiincioasă a materialului, după un program de mai nainte stabilit, în scopul de a se da numai bucăți literare cu adevărat *educative în sens național* și o informație sistematică, largă și obiectivă despre mișcarea culturală a Romînilor de pretutindenea. Un apel care trebuie să se adreseze pentru această scriitorilor romîni din orî-ce țară locuită de ai noștri și în deosebî cunoscătorilor cauzei romînești de oriunde, va aduce fără îndoială roadele cele mai fericite.

Un alt Calendar de bine, care apare de asemenea întâiași dată, este «Calendarul revistei Ramuri» (Editura Sache Pavlovicî, 1908; pag. 308, cu 40 clișeurî). Materialul literar și cultural e și aici îmbelșugat și are meritul de-a mai fi cu totul inedit, o însușire care n'ar trebui să lipsească în viitor nici «Calendarului Minervei» și «Calendarului Ligei». Pe lingă poezii și articole ale obicinuiților colaboratori ai revistei, «Calendarul revistei Ramuri» are cugetări de d.

A. C. Cuza, o conferință a d-lui N. Iorga despre «Orașele Oltene și mai ales Craiova pe pragul vremilor nouă», o povestire a d-lui M. Sadoveanu («Emigranții la Brazilia»), câteva însemnări interesante ale lui Ion Creangă culese de d. Em. Gîrleanu, o schiță a d-lui I. Agîrbiceanu și o biografie cu portret a celebrului Björnstjerne Björnson datorită d-lui D. N. Ciotori, cunoscător mai deaproape al statelor scandinave. Articolele și ilustrațiile cu privire la Craiova (între altele, portretele scriitorilor craioveni Gh. Chițu, Lucia Chițu și Traian Demetrescu), descrierea Severinului și împrejurimilor și alte bucăți cu caracter informativ local dau «Calendarului revistei Ramuri» și valoarea specială a unui excelent almanach oltenesc, iar pilda asta frumoasă de-a alcătui călindare și după provincii, interesînd totuși pe cetitorul român de ori-unde, ar trebui înțeleasă, ar trebui urmată și aiurea. Pentru atitea însușiri reale, Calendarul, alcătuit de d-nii C. Ș. Făgețel și N. Vulovicî, merită o primire călduroasă din partea publicului cetitor.

Un Calendar gospodăresc, popular, foarte bine făcut și de astă dată, este «Calendarul Sătenilor pe anul 1908, îngrijit de mai mulți feciori de gospodari» (București, editura «Librăriei Naționale», pg. 104, prețul 50 bani). Într'o limbă populară curată, cu sfaturi și îndrumări chibzuite anume pentru obștea sătenilor, cu repețita și pătrunzătoarea arătare a însemnătății culturii, a «luminii», acest Calendar ieften ar trebui răspîndit, chiar cu sprijinul autorităților, în toate satele și cătunele românești; el este de folos sătenilor romîni chiar peste hotarele țării. Cîteva cuvinte înțelepte către sătenii ale d-lui A. C. Cuza, despre minunile școalei și ale cărții, deschid Calendarul; urmează din partea autorilor o lămurire inimoasă către sătenii, despre foloasele acestui Calendar, informații cu privire la țară și la circumuirea ei, cu portretele Dinastiei și miniștrilor, un «Cuvînt asupra răscoalelor din 1907», cu sfaturi cuminți împotriva mijloacelor de luptă nelegiuite, cu deslușiri asupra primejdiei grozave a răscoalelor pentru țară și neam și cu îndrumări spre singura cale bună a legii și a muncii, a păcii și a omeniei, în sfîrșit poezii populare și îndemnuri gospodărești felurite.

Tot pentru popor este alcătuit și micul «Calendar de la Cluj», care face parte din biblioteca folositoare a secției («despărțămîntului») «Asociațiunii». Găsim aici povestiri moralizatoare, poezii naționale, chipurile părinților lui Gheorghe Bariț, ilustrații cu porturi românești. Dar portretul tînarului C. Moldoveanu și notița prea amabilă despre «Flacărele» sale, vor fi interesînd — socot — prea puțin pe țărani clujeni.

Un «Calendar» cultural modern, cu caracter general, lipsește încă dincolo de munți. Ar fi chemarea «Asociațiunii» să editeze unul pentru cărturari și unul pentru popor, cu sprijinul scriitorilor romîni din Ardeal și de aiurea.

Calendare de acestea ar fi vremea—ar fi și putința—să răsără și pentru Bucovineni, pentru Basarabeni, pentru Aromîni. Societățile lor, cărturarii lor aŭ datoria să se gîndească la asemenea fapte de cultură modeste, însă mănoase. Să nădăjduim că anul 1909 va fi data izbîndirii lor.

I. SCURTU.

C R O N I C A

I. Cărți.

«Ceva despre educație», este titlul unei interesante broșuri care cuprinde două discursuri ale d-lui D. Sf. Constantinescu, directorul liceului «Matei Basarab» d'n Capitală (Noua Tip. D. C. Ionescu, 1907, București). Oricine vrea să cunoască ideile sănătoase ale profesorilor și educatorilor noștri moderni, va citi cu folos această broșură a unuia dintre fruntașii acestora. Prețul broșurei e 50 bani și se vinde în folosul elevilor săraci ai liceului «Matei Basarab».

* D-șoara Dr. Ecaterina Arbore, apreciată de mult pentru publicațiile sale de igienă socială, tipărește acum un studiu despre «Influența industriilor asupra sănătății lucrătorilor» (pg. 21, editura «Viitorul social», Iași; prețul 30 bani). Stilul e popular și cuprinsul bine venit pentru toți cei ocupați în industrie.

* Din punct de vedere al bacalaureaților și în interesul lor e scrisă broșura d-lui Radu P. Alun: «In preajma încazarmărei bacalaureaților», care are totuși unele propuneri bune despre educația specială care ar trebui dată în mod sistematic viitorilor ofițeri în rezervă. Autorul e, desigur, un student și broșura e scrisă anume pentru înaltele autorități militare care vor să restrîngă libertățile — unele într'adevăr prea exagerate — ale bacalaureaților în armată. — Sc.

* *Pușcariu Ion Cav. de: Fragmente istorice despre boerii din țara Făgărașului.* IV, Sibiu, Tipogr. Arhidiecezană, 1907, X + 836 pag. 5 cor. 20 bani. Pe lângă o prefață care lămurește rostul acestei publicațiuni, se dă o bogată colecție de documente și extrase din cronici, mare parte în limba latină, cu privire la boerii făgărașeni. Multe din aceste acte fac parte din colecțiunea particulară a d-lui Pușcariu și toate sînt publicate în mod strict științific, în frunte cu data și rezumatul documentului, iar la sfîrșit indicația izvorului de unde s'a luat. Lucrarea are un sistematic indice de nume. — St. P.

II. *Reviste.*

* *Floarea Darurilor*», revista literară a d-lui N. Iorga, va înceta cu Anul nou.

* La Fălticeni a început să apară iarăși folositoarea revistă de folclor «Șezătoarea», tot supt îngrijirea d-lui Artur Gorovei, ale căruia opere însemnate în acest domeniu sînt de mult recunoscute. Numerele 1-2 ce ne-au sosit, dau portretul și un necrolog al neuitatului folclorist S. Fl. Marian; materialul popular, proză și versuri, e bogat și editat cu pricepere.

* «Junimea literară», organul tinerei generații bucovinene, își îndeplinește menirea cu hărnicie și cu noroc. Numărul cel mai nou publică o schiță a d-lui M. Sadoveanu («Șcigal»), o dare de seamă a d-lui Sextil Pușcariu despre noua operă a d-lui dr. G. Weigand, «Bulgarische Grammatik», Leipzig, Barth, 1907), poezii de d-nii I. Broșu, V. Loichiță, etc.

* «Țara noastră», revista pentru popor a «Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român», din Sibiu, în n-r de la 16 Decembrie, îndeamnă la mai multă activitate pe tărîmul conferințelor («prelegerilor») populare care, de și sînt un puternic mijloc de luminare a păturilor țărănești, totuși n'au ispitit de cit în cea mai mică măsură luarea aminte a secțiilor («despărțămintelor») «Asociațiunii».

* În «Muscelul» n-rul 11 (Decembrie), d. I. Boteni dă portretul izbutit al unui arivist politic («Cicerone Popescu»); d. I. Mihalache sfătuește pe săteni să-și strîngă economiile în băncile populare.

* «Revista Asociației învățătorilor și învățătoarelor din România», tipărită cu jertfele curate ale educatorilor poporului, împlinește în curînd opt ani de existență. Cei mulți înainte! Folosul ei îl dovedește tocmai această vîrstă destul de îndelungată pentru o revistă romînească. În n-rul cel mai nou, revista publică programul celui de-al patrulea congres învățătoresc care se va ține la Craiova, în zilele de 28, 29 și 30 Decembrie.

* Revista «Cîmpul», organul «Societății agronomice» a absolvenților școlilor de agricultură, publică în n-rile 11 și 12 lucrările celui de al doilea congres al acestora.

III. *Ziare.*

* «Unirea» din Blaj, n-rul 50, reproduce din vestita «Foaie pentru minte, inimă și literatură» din anul Domnului 1839, două prețioase cronicî rimate ale lui Vasile Fabian Bob: «Moldova la anul 1821» și «Moldova la anul 1829».

* «Romînul de la Pind», organul național al fraților din dreapta Dunării, are în n-rul de la 16 Decembrie o dare de seamă despre frumoasele șezători literare și artistice, care se țin la «Societatea Macedo-romîna». În acelaș număr, d. I. C. Pappa face o serie de reflexiuni interesante cu prilejul cărții faimosului panelenist Kazasis: «La Macedoine et les Roumaines».

CRONICA VESELA

VULCANII GLODOȘI

Mîncasem mult se ved'e'n seara ceea,
 Eă care's cumpătat de obiceiă
 Ș'alt aliment nu am decit ideea.

Căci poesia-ă sobră, Domniă meă, —
 Dar altfel e la Luculus' la masă:
 Un bou nu mîncă «funigeă»,

Ci o mîncare mult mă copioasă:
 Sterleă dungaă veneă serviă pe tave,
 Se perindaă lacheă cu foă rasă,

Purtînd fazană cu garnitură grozave
 Pe care chiar piosul sfînt-Anton
 Nu i-ar fi pus în cumpănă c'un «Ave!»

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cînd n'ă un pîtec vast ca un balcon
 În care-atîta lume să încapă
 Și cum în orice zi n'ă un patron,

Ca să'fi serveasc' asemenea agapă,
 Mîncă mă mult de cît fi-ar fi permis...
 Și eă mă ospătasem cît un Papă!

Dar vaă, ce-a fost cînd ochiă i-am închis!..
 Crud am plătit acea necumpătare,
 Căci groaznic lucru am văzut în vis...

Și se făcea prin nu știă ce nîmplare..
 Că merg pe un teren petrolifer...
 Un zgomot surd venea din depărtare...

Plutea o atmosferă de mister,
 Iar sondele, macabre santinele,
 Iși profilaă scheletele pe cer...

Din ce în ce picioarele mă grele
 Mi le simțeam, de lutul cel cleios
 Ce se lipea de pasurile mele...

Ca un «preludiu», un infam miros
 Venea ca de pe-o gură de canal
 Și iată că dintr'un vulcan glodos

Un om cu lătrătura de șacal
 Innlaț un cap hidos cu barbișon,
 Rinjind c'un' galben riset infernal...

Creștea pînă la brîu din negrul con
 Și iar cădea, ca'n urmă din noroț
 Să mă pompeze înc'un foiteon.

Ca dintr'o rană plină de puroi
 Curgea venin pe gara lui murdară
 Și descreștea pe urmă, cu un foi...

Se da afund, dar cînd să iasă ură
 Il văd că stă pe loc, și că salută
 Cu-o bucurie extra-ordinară

Parc'ar vedea o nutră cunoscută...
 Și-atunci zăresc din alt vulcan cum crește
 Incet un cap ca după o redută...

Umil răsare, parcă se sfiște,
 Aruncă o privire 'ntrebătoare
 Și-apoi, cu alt piston, și el pornește.

Se dă afund, cînd celălalt răsare
 Și iese iar, cînd celălalt s'afundă,
 Și rînd pe rînd se întrec care de care

Cimpia cu mocirlă de-o inundă...
 In clocote noroiul negru joacă
 Și groznică-î figura lor inundă!

Se bălăcesc roioși ca într'o troacă
 Și cel citat în cronica trecută
 Și celălalt tovarăș de cloacă.

Se lăfăesc, se 'ndeamnă și strănută:
 Cioflecăresc cu note hilariente,
 Și anul allui cervă'și împrumută...

*Cu invecție abracadabrate
Vroiaū să iasă parcă din cratere,
Cu umbrele din «Iadul» tăū, o Dante!*

*Crescînd spre mine ca un val de fîere,
Pestilențial venea acum noroiul
Și-atuncî am dat un strigăt cu putere:*

*«'Napoi!» — și-a dispărut întîiū strigoitul
Ca 'n fundul unei vaste călimări...
Dar celălalt tot mai urma răsboiul...*

*«'Napoi!» strigai din noi și lung în zări
Ecoul mă-a răspuns, pîn'ce-a pierit
Și nutra celelalte arătări...*

*Și-atuncî din visul meu am tresărit
Și-am zis rîzînd: «Dacă voiți, poezi,
Ca să vă fie somnul liniștit,*

Feriți-vă de truțe și sterleți!» Library Cluj

A. MIREA.

RĂSPUNSURI

D-lui D. N. C., Galați. — Mulțumiri pentru cartea poștală și poveste. Trimeteți și notele de călătorie; le publicăm cu plăcere.

D. Faur. — Aveți însușiri de stil. Ar trebui să caracterizați mai bine personajele, să vă feriți de notele false, cum e discursul în fața juraților, să lăsa la o parte lucrurile zadarnice și dulcege. Și, lucrînd cu încordare, socotim că ne veți fi oaspete în curînd.

E. S. — «Tăcere»? — Tăcere...

«Serisoare». — Inspirație care nu poate fi măr de ceartă pentru nici o «Elenă».

M. P. — Cînd e onomastica? Am veni și noi la praznic.

A. F. — Vă mulțumim pentru scrisul caligrafic, altminteri nu ajungeam pînă la sfîrșit.

I. B. — Traducerea din Daudet ar trebui revăzută. Pînă una alta, așteptăm cronici vesele.

P. V. — Adresați-vă de pildă «Vieții literare și artistice», ale cărei coloane fac concurență coșului nostru.

D-lui C. M. O., Măgurele. — Povestea n'am primit-o; se va fi rătăcit pe drum

A APĂRUT:

Calendarul „Minervei”

PE 1908

Este al X-lea an de apariție al acestei utile și foarte frumoase publicațiuni periodice. Este, fără îndoială, cel mai prețios Calendar, recunoscut astfel de toate ziarele și revistele române. Neîntrecut ca execuție tehnică, împodobit cu cele mai reușite icoane din viața culturală și politică, coprinzător de multe și variate articole literare și științifice. Calendarul „Minervei” și-a câștigat în viața cetitorilor români un loc stabil. Conține șase planșe artistice. *Familia Regală* și *Familia princiară*. Apoi patru foi artistice de nemuritorul maestru Grigorescu dintre care una în 3 culori *Logofeteasa*, una în 2 culori *Dela pășune*, *Primăvara* și *Car cu boi* cele mai frumoase

■ ■ ■

perle ale maestrului

■ ■ ■

Calendarul este consacrat operelor neîntrecutului GRIGORESCU, după a cărui tablouri s'a reprodus

■ ■ ■

peste 150 de bucăți.

■ ■ ■

PREȚUL LEI: 1.25

DE VÂNZARE LA TOATE LIBRĂRIILE

„MINERVA“

INSTITUT DE ARTE GRAFICE ȘI EDITURĂ
B-dul Academiei 3, — Edgar Quinet 4.
BUCUREȘTI

A apărut:

ZORILE

DRAMĂ ISTORICĂ ÎN DOUA ACTE

ȘI ÎN VERSURI Cluj

DE

ST. O. IOSIF

PRETUL LEI 1.—

De vânzare la toate librăriile